

Hukukun İktisadi Analizi: Richard A. Posner'in Hukuk ve İktisat Yaklaşımına Katkıları

SERDAR YAY¹

Geliş Tarihi: 15.11.2019 / Kabul Tarihi: 30.11.2019

Öz: Çok uzun yıllar ayrı kulvarlarda gelişimini sürdürmüş olan "hukuk" ve "iktisat" bilimlerinin buluşma noktasında yer alan "hukukun iktisadi analizi" yeni bir hukuk doktrini perspektifi olarak karşımıza çıkmaktadır. Adından da anlaşılacağı üzere söz konusu yaklaşım hukuk kurallarının iktisadın ilke ve varsayımları çerçevesinde incelenmesi ile ilgilenmektedir. Hukuk ve iktisat yaklaşımı ise, iktisat bilimindeki temel kavramları, araçları, ilkeleri ve metodolojiyi esas alarak hukuk kurallarını inceleyen bir interdisipliner araştırma alanıdır. 1973'te yayınladığı "Hukukun Ekonomik Analizi (Economic Analysis of Law)" isimli çalışması başta olmak üzere Chicago Üniversitesi'ndeki çalışmaları ile aynı zamanda (emekli) yargıç olan akademisyen Richard A. Posner söz konusu yaklaşımın en önde gelen ismi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada Posner'in hukukun iktisadi analizine olan katkıları ele alınmaktadır.

Anahtar kelimeler: Hukuk ve İktisat, Hukukun İktisadi Analizi, Richard A. Posner.

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, serdaryay@sdu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8726-744X

The Economic Analysis of Law: Richard A. Posner's Contributions to the Law and Economics Approach

Abstract: The economic analysis of the law, which is at the meeting point of the "law" and "economic" sciences, which have continued their development in separate lanes for many years, emerges as a new perspective of legal doctrine. The legal and economic approach makes the economic analysis of the legal system and rules, as well as the legal effects and consequences of economic life. As the name implies, this approach is concerned with examining the rules of law within the framework of the principles and assumptions of economics. Law and economics is an interdisciplinary field of study that examines the rules of law based on the basic concepts, tools, principles and methodology in economic science. Richard A. Posner, who is a (retired) judge at the same time with his studies at the University of Chicago, especially his "Economic Analysis of Law" published in 1973, is the leading figure in the approach in question. In this study, Posner's contributions to the economic analysis of law are discussed.

Keywords: Law and Economics, Economic Analysis of Law, Richard A. Posner.

Giriş

"Posner önem hatta şöhret kazandı ve ortak hukukun temel mantığının ekonomik olduğu yolundaki radikal tezi geliştirecek kadar ileri giderek bir bilim insanları neslinin tahayyül gücünü yönlendirdi²".

Cass R. Sunstein'in "son yarım yüzyıldaki dünyanın en etkili hukukçusu"³ olarak övdüğü Posner, hukuk ve iktisat buluşmasının en önde gelen temsilcilerinden biridir. Halen kısmı zamanlı profesör olarak dersler verdiği Amerika Birleşik Devletleri'nin Chicago üniversitesinde 1970'li yıllardan itibaren gerçekleştirdiği çalışmaları ile iktisat biliminin metodolojik ilkelerini ve araçlarını hukuk sistemine ve hukuk kurallarına uyarlayan Posner hem hukuk ve hem de iktisat bilimlerinin tarihine adını altın harfler ile yazdırmıştır. Bu kısa çalışmamız içerisinde Posner'in "hukuk ve iktisat yaklaşımı" adı verilen perspektife katkıları ele alınacaktır.

Richard A. Posner'in Kısaca Hayatı, Mesleki Kariyeri ve Önemli Eserleri

11 Ocak 1939 tarihinde New York'ta doğan Posner, 1959 yılında Yale Üniversitesi'nden 1962 yılında ise Harvard Üniversitesi'nden mezun olmuştur. Washington'da önemli idari görevlerde bulunduktan sonra, 1968 yılında Stanford Üniversitesi'nde doçent, 1969 yılında ise Chicago Üniversitesi'nde profesör olmuştur. Bu süreçte, hukuk-iktisat ilişkisi üzerine birçok yayın kaleme alan ve faaliyette bulunan Posner, 1981 yılında ABD Yedinci Temyiz Mahkemesi Yargıcı olarak atanmıştır. Aynı mahkemede 1993-2000 yılları arasında ise baş yargıçlık yapmış ve 2017 yılında yargıçlık mesleğinden emekli olmuştur. 30'un üzerinde kitap ve 300'den fazla makale ve kitap eleştirileri yazmış olan Posner, halen Chicago Hukuk Fakültesi'nde, yarı

² Cento Veljanovski, *Hukuk & Ekonomi*, Çev: Atilla Yayla, Ankara: Liberte Yayınları, s. 28.

³ "Bir Hukuk Devriminin Öncüsü: Richard Posner", Erişim Tarihi: 05.12.2019, <http://www.rekabetregulasyon.com/bir-hukuk-devriminin-uncusu-richard-posner/>.

zamanlı öğretim üyesi olarak çalışmakta, akademik makale ve kitaplar yazmaya devam etmektedir. Posner'in çalışmalarının detaylı bir listesi çalışmanın sonunda Ek-1 ve Ek-2'de yer almaktadır. Öte yandan Posner'in hukuk ve iktisat yaklaşımı ile ilgili başlıca eserleri şunlardır⁴:

- Economic Analysis of Law
- The Little Book of Plagiarism
- Remaking Domestic Intelligence
- Law, Pragmatism and Democracy
- Antitrust Law
- Law and Literature
- The Economics of Justice

Posner'in üretkenliğini iktisatçı Robert M. Solow şu cümle ile güzel bir şekilde ifade etmektedir⁵:

"Belli ki yargıç Posner, başkalarının nefes alıp verdiği gibi yazı yazıyor."

2017 Nobel Ekonomi Ödülü sahibi Richard H. Thaler ise bu durumu renkli bir şekilde şöyle ifade etmektedir⁶:

"Yarı zamanlı hukuk profesörlüğü ve (Anayasa Mahkemesi'nin bir adım altındaki) Chicago 7. Daire'de federal hakim olmasına rağmen bilimsel yayınlardaki performansı efsaneydi."

Posner, çalışmaları ile hukuki düşünce üzerinde büyük bir etki yaratmıştır. Bu nedenle de Posner "*Amerikan hukukunun en etkili ve tartışmalı figürlerinden biri*" olarak bilinmektedir. Posner'in aşağıda değineceğimiz pragmatik hukuk sistemi, gerek hukuk profesörü gerekse de yargıç kimliklerinin birlikteliği ile ortaya çıkmıştır. Bu durum dolayısıyla da Posner, hukuk ve

---

⁴ "Judge Richard A. Posner Brief Biographical Sketch", Erişim Tarihi: 04.11.2019, <https://home.uchicago.edu/%7Erposner/biography>.

⁵ "How to Understand the Disaster", Erişim Tarihi: 07.11.2019, <https://www.nybooks.com/articles/2009/05/14/how-to-understand-the-disaster/>.

⁶ Richar H. Thaler, *Akıllı İnsanların Mantıksız Kararları*, Çev: Zafer Akın, İstanbul: Pegasus Yayıncılık, 2019, s. 304

iktisat yaklaşımının en önde gelenlerinden temsilcilerinden olmasının yanı sıra ABD'nin önde gelen yargıçlarından birisi olmuştur. Posner'in geniş teorik ilgisi ve yargıçlıktan gelen pratik bilgisinin muazzam birleşimi, iktisadi analizin hukuk üzerindeki sınırlarını fark etmesini sağlamış ve felsefi pragmatizmin inşa edilmesine yardımcı olmuştur⁷.

Richard A. Posner'in Hukuk ve İktisat Yaklaşımına Başlıca Katkıları

Hukuk ve iktisat yaklaşımı özetle hukuk ve iktisat disiplinlerinin inceledikleri konuların kesişme noktasında yer almakta ve genel olarak iktisat bilimindeki temel kavramsal araçları, ilkeleri ve metodolojiyi esas alarak hukuk kuralları ve kurumlarını incelemektedir.

1700'lere Adam Smith ve Jeremy Bentham'a, 1800'lere Karl Marx ve son olarak da Thorstein B. Veblen'e kadar uzanan hukuk ve iktisat yaklaşımı 1970'li yıllarda ABD' de adeta altın çağını yaşamıştır. Posner, 1970'lerin henüz başında yayınladığı ve hukuk ve iktisadın muazzam buluşmasını ve aynı zamanda da hukuk ve iktisat yaklaşımını özetleyen "Hukukun Ekonomik Analizi (Economic Analysis of Law)" isimli kitabı ve diğer çalışmalarını ile öncülük ettiği söz konusu alan zaman içerisinde büyük bir gelişme kat etmiştir.

1970'li yıllar yukarıda da değindiğimiz gibi hukuk ve iktisat yaklaşımının adeta zirveye ulaştığı yıllar olarak tarihin sayfalarına kazınmıştır. Veljanovski'ye göre⁸: "*Bu dönemi temsil etmek için bir şahsiyetin seçilmesi gerekse, bu kişi, o zaman Chicago Hukuk Fakültesi'nde hoca (şimdi ABD Temyiz Mahkemesi'nin Baş-yargıcı) olan Richard A. Posner olacaktır.*"

Hukuk biliminin söz konusu yıllarda iktisat başta olmak üzere diğer bilim dallarına bir anlamda yelken açması ile

⁷ Sezal Çınar Özkan, *Richard Rorty'nin Neopragmatizminde ve Richard Posner'in Bilimsel Pragmatizminde Hukuki Yorum için Ortak Standartlar*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013, ss. 62-63.

⁸ Veljanovski, *Hukuk & Ekonomi*, s. 27.

ilgili Posner, 1986 tarihli "Hukuk ve Edebiyat: Tekrar Tartışılmakta Olan Bir İlişki (Law and Literature: A Relation Rear-gued)" isimli çalışmasında ABD örneği üzerinden şu ifadeleri dile getirmiştir⁹: "Bir asır boyunca özerk bir disiplin oluşunun ardından Amerika'da akademik hukuk, yasal sistemi anlayış şeklimizi daha zengin hale getirebilecek iç görüler ve yaklaşımlar bulmak amacıyla beşeri ilimlerin ve sosyal ilimlerin altını üstüne getirip arama yapmakla meşgul."

Posner söz konusu yaklaşımın Amerikan hukukunda önemli bir yeri olduğunu ancak bunun fazlasıyla güçlü olmadığını ise şu sözlerle açıklamaktadır¹⁰:

"Hukukun bir çok alanı ve özellikle teamül hukukunun haksız fiil, suç ve ceza, sözleşme gibi alanları iktisadi mantığın damgasını taşımaktadır. Bununla birlikte sadece az sayıda hukuki kararın iktisadi kavramlara açık olarak referans verdiği de yalanlanamaz."

Thaler'e göre¹¹: "Posner pek çokları tarafından moderne hukuk ve iktisadın kurucusu kabul ediliyordu ve birkaç revize ederek bu konunun temel esaslarını ortaya koymuştu. Posner'in kurulmasına öncülük ettiği alan iktisat perspektifli akıl yürütmeyi, hukuk bilimine taşımıştı. En başından itibaren hukuk ve iktisat geleneksel Chicago usulü iktisat anlayışı üzerine temellendirilmişti."

1970'lerin sonunda, eserleri şiddetli bir tartışmaya yol açmış olan Posner'e göre hukuk muazzam önemi olan bir sosyal kurumdur, iktisat ise sosyal bilimlerin en gelişmişidir ve hukuk sistemi, iktisatçıların başarılı bir şekilde çalıştığı sistemlerle ve bu sistemlerle örtüşen birçok paralellik içermektedir¹².

Posner'e göre hukuk kavramlarını, iktisadi biliminin kavramları olan "verimlilik", "maksimizasyon", "pazar", "en-

---

⁹ Richard A. Posner, "Hukuk ve Edebiyat: Tekrar Tartışılmakta Olan Bir İlişki", Çev: H. Yazıcı & O. Aydın, *Journal of Human Sciences*, 14 (4), 2017, s. 3756.

¹⁰ Richard A. Posner, *Economic Analysis of Law*, Boston: Little, Brown and Co., 1973, s. 23.

¹¹ Thaler, *Akıllı İnsanların Mantıksız Kararları*, ss. 303-304.

¹² Richard A. Posner, "A Foreward", *Essays in Law and Economics: Corporations, Accident Prevention and Compensation for Losses*, Ed: Michael Faure & Roger Van den Bergh, Antwerpen: MAKLU, 1989.

düstriyel davranış" vb. kavramları ile birlikte ele almak hukukun etkinliğini artırmak için büyük önem arz etmektedir¹³.

İlk olarak Posner, ekonomik analizin üç ana ilkesini şöyle belirtmektedir¹⁴:

- Birincisi**, konulan fiyat ile talep miktarı arasında ters orantı vardır.
- İkincisi**, tüketiciler faydalarını maksimize etmeye çalışmaktadır.
- Üçüncüsü**, piyasada gönüllü yapılan değiş-tokuşa izin verilmesi durumunda kaynaklar, en verimli kullanım alanlarına yöneltilmiş olacaktır.

Bu üç ana ilkeden de anlaşılacağı üzere Posner'e göre hukukun iktisadi analizine yol gösterecek olan temel varsayımı "rasyonellik" varsayımı, yani bireylerin kendi menfaatlerini maksimum yapma istekleridir. Öte yandan, Posner, bir ürün, hizmet veya işlem için ne kadarlık bir maliyet ödemenin kabul edilebileceği üzerinden tanımladığı etkinliğin ise hukuk kuralları ile artırılması gerektiğini dile getirmiştir. Buna göre, bütün hukuki süreçlerde etkin kurallar tercih edilmelidir. Bu durumun sebebi ise, rasyonel varsayımı altında rasyonel bireylerin hukuk kurallarına ekonomik tepkiler vermesidir. Diğer bir deyişle de, bireyler, etkinliği artırma çabalarına uygun olan etkin hukuk sistemlerini tercih edecektir. Bu durumdan dolayı da, hukuk sistemi iktisadi etkinliği artırıcı kurallara dayalı olmalıdır¹⁵.

Posner hukukun iktisadi analizinde "rasyonel ve maksimizasyon" ilkesini esas almaktadır. Thaler (1996)¹⁶ öncülüğünde, bireyin geleneksel iktisadi varsayımlardan farklı olarak; "sınırlı rasyonellik" ve "sınırlı kişisel çıkar" varsayımları ile

¹³ Richard A. Posner, *The Economics of Justice*, USA: Harvard College, 1981, s. 1.

¹⁴ Posner, *Economic Analysis of Law*.

¹⁵ Posner, *Economic Analysis of Law*.

¹⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Richard H. Thaler, "Doing Economics without Homo Economicus", *Foundations of Research in Economics: How Do Economists Do Economics?*, Ed: S. G. Medema & W. J. Samuels, Northampton, MA: Edward Elgar, 1996, ss. 227-237.

dikkate alınmasını da eleştirmektedir. Bu anlamda Posner, Thaler'in de büyük katkılar sağladığı davranışsal hukuk ve iktisada da esasen karşıdır.

Thaler'in, "hukuk dehası" olarak nitelendirdiği Posner ile ilgili aşağıdaki anısı hem bu durumu kanıtlar nitelikte hem de Chicago Üniversitesi'nin Posner'in öncülüğünde muazzam bir gelişme kaydeden hukuk ve iktisat yaklaşımına adeta ev sahipliği yapmasının yanı sıra "alternatifini sunmaya çalıştığımız yaklaşım" şeklinde eleştirdiği hukuk ve iktisada karşı geliştirdiği "davranışsal hukuk ve iktisat (behavioral law and economics)"¹⁷ ile son yıllarda Posner'in 1970'lerde hukuk ve iktisadı altın çağına taşıdığı gibi davranışsal hukuk ve iktisadı ileriye taşıyan Thaler'in de Chicago Üniversitesi'nde yetişmiş olması, okulun hukuk ve iktisat açısından önemini gözler önüne sermektedir.

Thaler, "Akıllı İnsanların Mantıksız Kararları (Misbehavior: The Making of Behavioral Economics)," isimli kitabında Posner ile anısını şöyle anlatmıştır¹⁸: "*Hukuk ve İktisada Davranışsal Bir Yaklaşım (A Behavioral Approach to Law and Economics)*"¹⁹ başlığına sahip makalemizin ilk versiyonunu yazmamız sadece birkaç ayımızı almıştı. Hayatım boyunca yazdığım en uzun makale olmuştu bu... *Standford Law Review* makaleyi ilk kabul eden dergi oldu ve kısa sürede başka bir hukuk dergisi daha makaleyi basabileceğini bildirdi. Pazarlık gücümüz vardı ve kısa sürede başka bir hukuk dergisi daha makaleyi basabileceğini bildirdi. Pazarlık gücümüz vardı ve ben de bir öneride bulundum...neden hukuk ve iktisat alanında öne çıkan birilerinden, derginin aynı sayısında yayınlanmak üzere bir eleştiri yazısı istemiyorduk ve biz de neden yine aynı sayıda bir cevap yazmıyorduk?...Bu eleştiri yazısı için akla gelen ilk isim şüphesiz hukuk dehası Richard A. Posner'di."

¹⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Cass R. Sunstein, C. R., (ed.), *Behavioral Law and Economics*, Cambridge: Cambridge University Press., 2000.

¹⁸ Thaler, *Akıllı İnsanların Mantıksız Kararları*, s.303.

¹⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Christine Jolls, Cass R. Sunstein & Richard H. Thaler, "Behavioral Approach to Law and Economics", *Stanford Law Review*, 50, 1998, ss. 1471-1550.

Thaler, makalesinin yayınlamadan önce Chicago Üniversitesi'nde yaptığı sunumunda, Posner başta olmak üzere hukuk ve iktisadın, insanların doğru inanışlara sahip olduğu ve rasyonel bir biçimde seçimlerini yapacakları varsayımı ile hareket etmelerini örnekler üzerinden anlattığı an ile ilgili: "Yargıç Posner'in sessizliği yaklaşık beş dakika sürdü ancak daha fazla kendine hakim olamıyordu... Birden bire neden evrimi ihmal ettiğimizi sordu"²⁰ ve akabinde başlayan tartışmalar üzerine: "Posner... artık öfkeden çıldırmak üzereydi. Kesin bir çaresizlik içerisinde, "Tamamıyla bilimsellikten uzaksın!" diye bağırdı."²¹, bunun üzerine sakın kaldığını ve yalnızca tebessüm ettiğini ve "Peki o zaman."²² diyerek yeni açıklamalarda bulunduğunu dile getiren Thaler, konuşmasının sonunda yaşanan bir anekdotu ise şöyle aktarmıştır "Posner'e döndüm ve o salonda bulunanlar arasında bilimsellikten en uzak olan kişinin ben olmadığı kabul edip etmediğini sordum. Posner gülümsedi, onayladığını belli edecek şekilde başını salladı..."²³

Posner'in, iktisadın yönünü değiştiren bu yeni kavramlara bakışı, iktisada getirdiği yenilikler sayesinde ekonomi alanında en prestijli ödül olarak kabul edilen Nobel Ekonomi Ödülü sahibi olan Thaler'i bilimsellikten uzak olmakla suçlayacak kadar serttir.

Posner, iktisadi etkinliği "Pareto etkinliği" olarak tanımlamaktadır. Pareto etkinliği bir bireyin refahını azaltmadan diğer bireylerin refahı arttırmanın mümkün olmadığı durumlarda sağlanmaktadır. Ancak hemen belirtelim ki hukuk ve iktisat yaklaşımında Pareto etkinliği yerine Kaldor-Hicks analizi dikkate alınmaktadır. Dolayısıyla Posner'in etkinlik yaklaşımı, literatürde oldukça yoğun bir şekilde eleştirilmektedir²⁴.

Yargıçların davalarda yalnızca hukuk kurallarına bağlı

²⁰ Thaler, *Akıllı İnsanların Mantıksız Kararları*, s. 306.

²¹ Thaler, *Akıllı İnsanların Mantıksız Kararları*, s. 306.

²² Thaler, *Akıllı İnsanların Mantıksız Kararları*, s. 306.

²³ Thaler, *Akıllı İnsanların Mantıksız Kararları*, s. 312.

²⁴ Fuat Oğuz, "Hukukun Ekonomik Analizi: Genel Bir Değerlendirme", *Piyasa*, 1 (2), 2002, s. 8.

olmaları gerektiği düşüncesi "hukuki pozitivizm" olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu yaklaşım hukukçu Hans Kelsen tarafından geliştirilmiştir. Kelsen'e göre yargıçlar herhangi bir konuda karar verirken hukuk kurallarına sıkı sıkıya bağlı kalmalıdır. Ancak hukuk ve iktisat yaklaşımını benimseyen yazarlar başta Posner olmak üzere bu görüşü eleştirmiş, yargıçların bazı durumlarda ekonomik etkinlik kavramını da göz önünde bulundurmaları gerektiğini vurgulamışlardır. Hukuk ve iktisat yaklaşımının burada savunduğu temel düşüncüyü şu şekilde özetlemek de mümkündür: Yasalar yapılırken, yorumlanırken veya uygulanırken oluşacak sonuçların ekonomik maliyeti de göz önünde bulundurulmalı ve mevcut alternatif çözümler içerisinde ekonomik maliyeti en düşük olan çözüm tercih edilmelidir. Bu ekonomik kriteri sağlamayan mevcut hukuk kuralları da yapılacak yeni bir reform aracılığıyla ortadan kaldırılmalıdır²⁵.

Genel hukuk teorisi ile pragmatizm arasındaki ilişkiyi değerlendiren "hukuki pragmatizm" felsefesinin öncü isimlerinden olan Posner, pragmatist yargılama ilkelerine dayanan bir hukuk sistemi önermiştir. Posner hukukun ahlaki teorilerden ve değerlerden özerkleştirilmesini savunmuş ve hukuki formalizme de karşı çıkmıştır. Böylece Posner'e göre "pragmatist yargıç" yasaya uyma zorunluluğunu terk etmiş olmakla birlikte, ahlaki teorilerden ve değerlerden bağını koparmış olacaktır. Ayrıca pragmatist yargıç yasallık ile bağlı olmamanın yanısıra, ölçüt olarak ele alabileceği etik ilkelere de sahip olmayacaktır. Posner'e göre yargıcın kararını oluştururken başlangıç noktası ahlaki teoriler veya formalist düzenlemeler değil, vereceği kararın ortaya çıkaracağı sonuçlar olmalıdır. Posner'in pragmatist hukuk sistemi "zenginlik (refah) maksimizasyonu" ortaya çıkaracak sonuca odaklıdır. Özetle, Posner'e göre hukukta en iyi sonuç en fazla zenginliği sağlayacak olan sonuçtur. Objektif kriter olarak uygulanabilme özelliğine sahip olduğun-

---

²⁵ Vural F. Savaş, "Hukuk ve İktisat", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 2004, s. 7.

dan hukukun ekonomik analizi ile objektif ve ampirik olarak sınanabilen kurallar ve araçlar ile hukuki nesnellik sağlanabilecektir. Dolayısıyla da Posner, yargıçlara sonuçlara bakmayı önermekle birlikte, kararlarını koşullar dahilinde her iki taraf için en iyi sonucu verecek şekilde üretmeleri gerektiğini dile getirmektedir. Sonuç olarak Posner, her ikisinin (hukuk ve ekonomi) de amacının verimliliği arttırmak olması nedeniyle, yargıçların karar verirken ekonominin ilkelerini kullanmasını istemektedir²⁶. Posner hukuki pragmatizmin esaslı unsurlarını şunlar olarak sıralamaktadır²⁷:

- "*Pragmatist felsefenin hakikat ve gerçeklik gibi metafizik kavramlara inançsızlığını benimsemek ve sürdürmek,*
- *Sonuçları ile test edilen önermelerin kullanımı (sonuçsalcılık),*
- *Katı bir objektivite fikrine bağlı olmaksızın beşeri ihtiyaçlar üzerine kurulu hukuki tasarımlarda ısrarcı olmak.*"

Posner'e göre bu durumlar şu çıktılarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır²⁸:

- "*İlerlemecilik (progressivism),*
- *Sekülerizm,*
- *Deneyimselcilik (experimentalism),*
- *Ortak duyum ya da başka tabirle sağduyu (common sense) fetişizmine varmayan bir ortak duyumculuk.*"

Öte yandan Posner, pragmatizm ile hukuk ilişkisini "teorik" ve "pratik" olmak üzere iki ayrı perspektiften ele almaktadır²⁹:

²⁶ Sezal Çınar Özkan, "Hukukun Ekonomik Analizi ve Nesnellik", *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 2013a, ss. 86-88.; Richard A. Posner, "The Chicago School of Antitrust Analysis", *University of Pennsylvania Law Review*, 127, 1979, ss. 925-948.

²⁷ Muzaffer Dülger, "Hukuki Pragmatizm: Pragmatik Hukuki Muhakeme Felsefesi ve Richard Posner", *HfSA Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi*, Ed: Saim Üye, Nadire Özdemir, Zeynep İspir, Funda Kaya, Elif Çağla Yıldız), İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları, 2019, s. 171.

²⁸ Dülger, "Hukuki Pragmatizm: Pragmatik Hukuki Muhakeme Felsefesi ve Richard Posner", s. 171.

²⁹ Sezal Çınar Özkan, "Pragmatizm Hukuka Ne Önerebilir?", *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 2017, ss. 313-314.

- Teorik perspektifte ilk olarak, pragmatizm, hukuku kapsayıcı doktrinlerden arındırmaktadır.
- Teorik perspektifte ikinci olarak, pragmatizm, hukukta genel düşünüş şeklini etkilemiş, hukuki formalizmden gelen düşünce kalıplarını yıkmak için katkı sağlamıştır.
- Pratik perspektifte ise, pragmatizm hukuka hiçbir katkı sağlamamıştır.

Posner'e göre ister davacı, ister davalı veya savcı, ister yargıç, ister akademisyen vb. hukuk kurallarının yegane amacının ekonomik refahı teşvik etmek olduğunu anlayabilmelidir³⁰. Öte yandan Posner'e göre hukuk sistemi tasarlanırken, sosyal refahın en üst seviyeye çıkarılması gerekir. Dolayısıyla da Posner, yargı organlarının, sosyal refah veya refah maksimizasyonu kriterlerine göre hareket etmelerini önermektedir³¹.

Posner iktisadi kavramların hukukun tüm alanlarına (sözleşme, mülkiyet, ceza, aile, ticaret, anayasa hukuku, idare hukuku ve usül hukuku) kullanılabileceğini göstermiştir. Çünkü Posner'e göre birçok hukuki doktrin ve usül kurallarının iktisaden izah ve rasyonalizasyonu mümkündür. Öte yandan Posner, yargıçların, farkında olmadan, davalarda, kaynakların daha etkin tahsisini teşvik edecek şekilde karar verdiğini ileri sürmüştür. Posner'in bu tezi yargıçların iktisadi ihmal ve hatta bazen de reddettikleri, dolayısıyla da iktisattan yararlanmaya ihtiyaç duymadıkları vb. iddialar üzerine oldukça değerli bulunmuştur³².

Posner, çalışmalarında hukuk kurallarının gerçekte ne işe yaradığını sorgulamış ve bu soruyu cevaplamak için ise ekonominin araçlarından yararlanmıştır. Örneğin, eğer çevre kirliliğinden mağdur olanların bir firmayı kapatırma hakları var ise, söz konusu zarar ortadan kalkacaktır. Ancak bu sonuçtan firmadaki işçiler ve tüketiciler zararlı çıkacaklardır. Bu nok-

³⁰ Richard A.,Posner, *Antitrust Law*, Chicago: Chicago University Press, 2001.

³¹ Richard A.,Posner, *The Problems of Jurisprudence*, Cambridge: Harvard University Press, 1990.

³² Veljanovski, *Hukuk & Ekonomi*, ss. 27-28.

tada görüldüğü üzere mahkemelerin farklı menfaatler arasında zor bir muhakeme yürütmesi gerekmektedir. Bu ve benzeri örneklerde Posner, hukukun birçok alanı için ekonomik analizin genellikle şaşırtıcı ölçüde faydalı cevaplarının olduğunu göstermiştir. Öte yandan, Posner birçok somut olayla karşılaşan hakimlerin; belki de bilmeksizin sözleşmeler, eşya ve haksız fiil hukukunu vb. geliştiren ekonomik bir mantıkla hareket ettiklerini savunmuştur³³.

Posner aynı zamanda, modern doğal tekel teorisinin en önemli temsilcilerinden birisidir. Posner, doğal tekeli "*belirli bir piyasadaki toplam talebin en az maliyetle bir firma tarafından karşılanabildiği bir durum*" olarak tanımlamaktadır. Posner'e göre bu tür bir piyasada birden çok firmanın faaliyet göstermesi halinde, firma sayısı ya azalacak ya da piyasada gereğinden fazla kaynak israfına devam edecektir. Posner'e göre; doğal tekelin yol açtığı sosyal maliyetler yalnızca refah kaybını içermeyecek, öte yandan tekel konumunu elde etmeye yönelik çabaların sonucunda meydana gelen ek kayıpları da kapsayacaktır³⁴.

Posner'e göre rant kollama ise tekel rantlarını israf etmekte ve gizli transferleri sosyal maliyetlerin içine dağıtmaktadır. Bu nedenle de rant kollama toplumunda tekelin gelir dağılımı üzerine etkisi sıfır olarak görünmektedir. Posner bu durum ile ilgili şu örnekten yararlanmaktadır: Bir tekel hakkı için 10 tane benzer nötr riskli fiyat teklifleri olduğu ve ele geçirilen rantların da 1.000.000 ABD Doları olduğu varsayılmaktadır. İmtiyaz için her bir fiyat teklifi 100.000 ABD Doları'nı ifade etmektedir. Tekelci rantların tamamen heba edildiği bir sosyal düzende 1.000.000 ABD Doları'nı ele geçirmek için yine 1.000.000 ABD Doları harcanmaktadır. Sonuçta on adet fiyat teklifinden bir tanesi mücadeleyi kazanmakta ve gayreti ile 900.000 ABD Doları kadar net bir kazanç elde etmektedir. Bu

³³Bir Hukuk Devriminin Öncüsü: Richard Posner", <http://www.rekabetregulasyon.com/bir-hukuk-devriminin-onusu-richard-posner/>.

³⁴ Richard A. Posner, "The Social Costs of Monopoly and Regulation", *NBER Working Paper Series*, No: 55, New York, 1974, ss. 1-2.

durumda net bir şekilde rant kollamanın gelirin dağılımındaki eşitsizlik derecesi artışları veya azalışları konusunda bir yorum yapılamamaktadır³⁵.

Özetle, elde edilebilecek tekel rantlarının tamamı rant kollama faaliyetleri ile israf edilebilmektedir. Üstelik yalnızca rant elde etmek isteyenlerin değil, bu rantların kendilerinden gitmesini istemeyen ekonomik gruplar da kaynaklarını bu yönde harcamaktadırlar. Sonuç olarak da elde edilebilecek rantlardan çok daha fazlası israf edilebilmektedir. Posner ayrıca ABD örneği üzerinden rant kollamanın sosyal maliyetinin de ilk şekli modelini geliştirmiş, monopol ve regülasyonun topluma yüklediği sosyal maliyetin ABD'de GSMH'nın yaklaşık % 3'ünü oluşturduğunu hesaplamıştır³⁶.

Posner'e göre, piyasalardaki söz konu tekelleşme eğilimi ve diğer başarısızlıklar kamu müdahalelerini gerekli kılabilmektedir³⁷. Bu noktada Posner'in hukuk ve iktisat yaklaşımı içerisinde şekillenen regülasyon iktisadına da büyük katkıların olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Doğal tekel teorisinde doğal tekelin yol açtığı etkisizlikleri açıklayan geleneksel "Harberger üçgeni" olarak tanımlanan Harberger analizinin tekelleşmenin sebebiyet verdiği ve dolaylı sosyal maliyetlerden çoğunu dışarıda bıraktığı için yetersiz kaldığı dile getirilmiştir. Posner'e göre bu sosyal maliyetlerin de Harberger üçgenine eklenmesi gerekmektedir³⁸. Yukarıda da değindiğimiz gibi Tullock da; doğal tekelin yol açtığı etkisizliğin Harberger üçgeni olarak tanımlanan alan ile kısıtlandırılmasına karşı görüşler dile getirmiş ve söz konusu üçgeni Tullock dikdörtgeni olarak genişletmiştir.

---

³⁵ Robert D. Tollison, "Rant Kollama", Çev: Timur Turgay, *Siyaset ve Rant Kollama*, Ed: Coşkun Can Aktan, İzmir: Sosyal Bilimler Araştırmaları Derneği, 2019, ss. 48-49.

³⁶ Richard A. Posner, "The Social Costs of Monopoly and Replation", *Journal of Political Economy*, 83, 1975, ss. 807- 826.

³⁷ Richard A. Posner, "Theories of Economic Regulation", *The Bell Journal of Economics and Management Science*, 5 (2), 1974a, ss. 335-358.

³⁸ Posner, *The Social Costs of Monopoly and Replation*, s. 807.

Posner'in büyük katkılar sağladığı bir diğer konu ise regülasyonlardır. Bilindiği üzere regülasyonlar amacı toplumsal ya da ekonomik hayatı düzenlemek olan her türlü kamusal müdahalelerdir. Posner'in çalışmaları (1971³⁹, 1974⁴⁰) söz konusu teorinin doğuşunda ve gelişiminde büyük yararlar sağlamıştır.

Hemen belirtelim ki yeni kurumsal iktisadın öncülerinden olan Douglass C. North, "enformel kurumlar" ın önemine değinirken Posner'in (1980)⁴¹ geliştirdiği "ilkel toplum modeli" ne vurgu yapmaktadır. Posner'e göre bu tür toplumlarda yüksek bilgi maliyeti, etkili olmayan bir hükümet, sınırlı mal, ticaret, teşvik vb. birçok özellik mevcuttur. İlkel toplumlarda akrabalık bağlarının önemini vurgulayan Posner geliştirdiği bu modelde ilkel toplumsal kurumların yapısını toplumsal refahın maksimizasyonu ve etkinlik açısından sonuçlarını ile ele almaktadır⁴².

Posner, sözleşme hukuku ile ilgili ise sözleşme müzakereleri ile tartışılan bir konu olan sözleşmelerde yeniden gerçekleştirilen, yani ilk sözleşmeyi yeniden tartışan müzakereler ile ilgili bir içtihatla ise şu değerlendirmede bulunmuştur⁴³:

"Genellikle bir kontratın ömründe bir tarafın diğerinin insafına kaldığı bir aralık vardır. A belli bir tarihteki operasyonunda kullanmak üzere B'den bir makine sipariş etmiş olabilir ve müşterisine caymasının maliyetli olacağı sözlerde bulunmuş olabilir. Planlı teslimat tarihi yaklaştıkça A'nın B zamanında teslimat yapmazsa ağır maliyetler altında kalacağını bilerek B kontrat fiyatını A ile tekrar görüşmek isteyebilir. B'nin teslimatı anlaşılan zamanda yapmayı

³⁹ Richard A. Posner, "Taxation by Regulation", *The Bell Journal of Economics and Management Science*, 1971, ss. 22-50.

⁴⁰ Posner, *The Social Costs of Monopoly and Regulation*, 1974.

⁴¹ Richard A. Posner, "A Theory of Primitive Society, with Special Reference to Law", *Journal of Law and Economics*, 23, 1980, ss. 1-53.

⁴² Douglass C. North, *Kurumlar, Kurumsal Değişim ve Ekonomik Performans*, Çev: Gül Çağalı Güven, İstanbul: Sabancı Üniversitesi Yayınları, 2010, s. 55.

⁴³ Şu kaynaktan aktarılmıştır: Christine Jolls, "Davranışsal Hukuk ve İktisat", Çev: Bora Altay, *Davranışsal İktisat ve Davranışsal İktisadın Uygulamaları*, Ed: Peter Diamond & Hannu Vartiainen, Ankara: Nobel Yayıncılık, 2006, s. 133.

başaramaması halinde B'yi kontratı ihlal etmesi sebebiyle mahkemeye verme hakkına güvenerek A her zaman yeniden görüşmeyi reddeder. Ancak yasal çözümler maliyetlidir ve kesin değildir."

Son olarak Posner ve William M. Landes ile anılan Landes-Posner Teorisi ise kanunların niçin normalden fazla devam ettiğini ve yasal çevre koşullarının yargı çevreleri üstünde nasıl farklılık arz ettiğini açıklamaktadır. Teoriye göre, anayasa değişim süreçleri yasaları değiştirmeye nazaran daha çok maliyetli olduğundan, anayasa ile bir çıkar grubuna herhangi bir imtiyaz verilmesi durumunda karşılaşılabilecek sorunları anayasal olarak tekrar çözmek son derece zor olacaktır⁴⁴.

Son olarak eklemek gerekirse, Posner, Türkçe'ye çevrilmiş tek eseri ABD'de başlayarak dünyayı etkisi altına almış olan ekonomik krizin nedenlerini ve sonuçlarını inceleyen "A Failure of Capitalism (Kapitalizmin Çöküşü)"⁴⁵ dir. Ayrıca, edebiyat ve hukuk ilişkisini ele alan "Hukuk ve Edebiyat" isimli kitapta Martin Skop ve Wendy N. Duong ile birlikte Posner'in "Law and Literature: A Relation Reargued (Hukuk ve Edebiyat: Tekrar Tartışılmakta Olan Bir İlişki)"⁴⁶ isimli makalesinin çevirisi yer almaktadır.

ABD hukuk sistemini uzunca yıllar boyunca eleştiren Posner, yargıçlık görevinden emekliliğe ayrılışının nedenini emekliliğinden kısa bir süre sonra The New York Times'a verdiği röportajda, avukatsız kişilerin ABD hukuk sistemi tarafından kötü muamele gördüğünün farkına vardığını ve bunun hakkında bir şeyler yapmak istemesi olarak dile getirmiştir⁴⁷. Posner yargıçlık mesleğinden yakın bir zamanda emekliye ay-

---

⁴⁴ William M. Landes, & Richard A. Posner, "The Independent Judiciary in an Interest-Group Perspective", *Journal of Law and Economics*, 18, 1975, ss. 875-901.

⁴⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Richard A. Posner, *Kapitalizmin Çöküşü*, Çev: Nurcan İnce Ateş, İstanbul: Bizim Kitaplar.

⁴⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz.: Martin Skop, Richard A. Posner & Wendy N. Duong, (ed.), *Hukuk ve Edebiyat*, Çev: Hasan Yazıcı, Osman Aydın & Ahmed Alperen Aydın), Kocaeli: Umuttepe Yayınları, 2019.

⁴⁷ "An Exit Interview with Richard Posner, Judicial Provocateur", Erişim Tarihi: 11.12.2019, <https://www.nytimes.com/2017/09/11/us/politics/judge-richard-posner-retirement.html>.

rıldığından uygulamada olmasa da Chicago Üniversitesi'nde çalışmaları ile hukuk ve iktisat yaklaşımına teorik anlamda katkılar sağlamaya devam etmektedir.

Sonuç

"Modern hukuka etkileri bakımından emekli federal yargıç (Posner) ile kimseyi kıyaslayamayız⁴⁸."

Chicago Üniversitesi'nde görevli hukukçu ve aynı zamanda bir iktisatçı olan Posner yakın bir zamana kadar ABD Yedinci Temyiz Mahkemesi'nde yargıç olarak görev yapmış, hukukun iktisadi analizinin yeni bir hukuk doktrini olarak kabul edilmesine ve hukuk ve iktisat yaklaşımının günümüze kadar devam eden yükselişine büyük katkılar sağlamıştır.

Posner, 1970'li yıllardan günümüze sayısız eserler kaleme almıştır. Aşağıda hukuk ve iktisat yaklaşımı ile ilgili önemli çalışmalarına yer verdiğimiz Posner, 20. yüzyılda eserlerine en çok atıf yapılan ABD'li hukukçulardan biri olarak da karşımıza çıkmaktadır. Aşağıda Tablo 1'de ise Google Scholar verilerine Posner'in en çok atıf almış 10 çalışması yer almaktadır.

Tablo 1: Posner'in Google Scholar Verilerine Göre En Çok Atıf Almış Çalışmaları (Kitap ve Makaleleri)⁴⁹

	Çalışma	Atıf
1	Economic Analysis of Law	14941
2	Antitrust Law	3837
3	Theories of Economic Regulation	2957
4	The Economics of Justice	2654
5	The Problems of Jurisprudence	2580
6	An Economic Analysis of Copyright Law	2255

⁴⁸ "Bir Hukuk Devriminin Öncüsü: Richard Posner", <http://www.rekabetregulasyon.com/bir-hukuk-devriminin-onusu-richard-posner/>.

⁴⁹ Richard A. Posner, Erişim Tarihi: 10.12.2019, <https://scholar.google.com/citations?user=M3QoE2MAAAAJ&hl=en>,

7	The Social Costs of Monopoly And Regulation	2143
8	The Economic Structure of Intellectual Property Law	2128
9	Sex And Reason	1839
10	Overcoming Law	1767

Posner ile ilgili bütün bu açıklamalar, hukuk ve iktisat yaklaşımına yaptığı katkılar ve hukuk-iktisat buluşmasında oynadığı kilit role değindikten sonra hemen belirtelim ki Posner birçok eleştiriye de maruz kalmıştır. Bir örnek vermek gerekirse 1986 Nobel Ekonomi Ödülü sahibi James M. Buchanan, Posner en çok atıf alan çalışması da olan hukuk ve iktisat yaklaşımının en temel kitabı olan "Hukukun İktisadi Analizi (Economic Analysis of Law)" kitabı ile ilgili "İyi İktisat-Kötü Hukuk (Good Economics-Bad Law)" çalışmasında "*...Posner'in çalışması benim sınavımı geçemedi*⁵⁰." ifadelerini dile getirmiştir.

Yukarıda değindiğimiz röportajındaki ifadelerinden ve 1970'li yıllardan günümüze sayısız eserler bırakmasından anlaşılan o ki, günümüzde 80 yaşında olan Posner hukuk ve iktisat yaklaşımına katkılar sağlamaya ve eserler üretmeye, görüşleri ise daha uzunca yıllar tartışılmaya devam edecektir.

Kaynaklar

"An Exit Interview With Richard Posner, Judicial Pro-
vocateur", Erişim Tarihi: 11.12.2019,
<https://www.nytimes.com/2017/09/11/us/politics/judge-richard-posner-retirement.html>.

"Bir Hukuk Devriminin Öncüsü: Richard Posner", Eri-
şim Tarihi: 05.12.2019,
<http://www.rekabetregulasyon.com/bir-hukuk-devriminin-uncusu-richard-posner/>.

Buchanan, James M., Good Economics-Bad Law, Virgi-

⁵⁰ James M. Buchanan, Good Economics-Bad Law, Virginia Law Review, 60 (3), 1974, s. 484.

nia Law Review, 60 (3), 1974, s. 484.

Çınar Özkan, Sezal, "Hukukun Ekonomik Analizi ve Nesnellik", *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3 (1) , 2013a, ss. 85-89.

Çınar Özkan, Sezal, "Pragmatizm Hukuka Ne Önerebilir?", *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 2017, ss. 311-332.

Çınar Özkan, Sezal, *Richard Rorty'nin Neopragmatizminde ve Richard Posner'in Bilimsel Pragmatizminde Hukuki Yorum için Ortak Standartlar*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.

Dülger, Muzaffer, "Hukuki Pragmatizm: Pragmatik Hukuki Muhakeme Felsefesi ve Richard Posner", *HfSA Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi*, Ed: Saim Üye, Nadire Özdemir, Zeynep İspir, Funda Kaya, Elif Çağla Yıldız), İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları, 2019, ss. 168-191.

"How to Understand the Disaster", Erişim Tarihi: 07.11.2019,
<https://www.nybooks.com/articles/2009/05/14/how-to-understand-the-disaster/>.

Jolls, Christine, "Davranışsal Hukuk ve İktisat", Çev: Bora Altay, *Davranışsal İktisat ve Davranışsal İktisadın Uygulamaları*, Ed: Peter Diamond & Hannu Vartiainen, Ankara: Nobel Yayıncılık, 2006, ss. 115-155.

Jolls, Christine, Sunstein, Cass R. & Thaler, Richard H., "Behavioral Approach to Law and Economics", *Stanford Law Review*, 50, 1998, ss. 1471-1550.

Judge Richard A. Posner Brief Biographical Sketch, Erişim Tarihi: 04.11.2019,
<https://home.uchicago.edu/%7Erposner/biography>.

Landes, William M. & Posner, Richard A., "The Independent Judiciary in an Interest-Group Perspective", *Journal of Law and Economics*, 18, 1975, ss. 875-901.

North, Douglass C., *Kurumlar, Kurumsal Değişim ve Eko-*

nomik Performans, Çev: Gül Çağalı Güven, İstanbul: Sabancı Üniversitesi Yayınları, 2010.

Oğuz, Fuat, "Hukukun Ekonomik Analizi: Genel Bir Değerlendirme", *Piyasa*, 1 (2), 2002, ss. 3-23.

Posner, Richard A., "A Theory of Primitive Society, with Special Reference to Law", *Journal of Law and Economics*, 23, 1980, ss. 1-53.

Posner, Richard A., "Hukuk ve Edebiyat: Tekrar Tartışılmakta Olan Bir İlişki", Çev: H. Yazıcı & O. Aydın, *Journal of Human Sciences*, 14 (4), 2017, ss. 3756-3779.

Posner, Richard A., "Taxation by Regulation", *The Bell Journal of Economics and Management Science*, 1971, ss. 22-50.

Posner, Richard A., "The Chicago School of Antitrust Analysis", *University of Pennsylvania Law Review*, 127, 1979, ss. 925-948.

Posner, Richard A., "The Social Costs of Monopoly and Regulation", *NBER Working Paper Series*, No: 55, New York, 1974.

Posner, Richard A., "The Social Costs of Monopoly and Replation", *Journal of Political Economy*, 83, 1975, ss. 807- 826.

Posner, Richard A., "Theories of Economic Regulation", *The Bell Journal of Economics and Management Science*, 5 (2), 1974a, ss. 335-358.

Posner, Richard A., *A Foreward, içinde: Essays in Law and Economics: Corporations, Accident Prevention and Compensation for Losses*, Ed: Michael Faure & Roger Van den Bergh, Antwerpen: MAKLU, 1989.

Posner, Richard A., *Antitrust Law*, Chicago: Chicago University Press, 2001.

Posner, Richard A., *Economic Analysis of Law*, Boston: Little, Brown and Co., 1973.

Posner, Richard A., *Kapitalizmin Çöküşü*, Çev: Nurcan İnce Ateş, İstanbul: Bizim Kitaplar.

Posner, Richard A., *The Economics of Justice*, USA: Harvard College, 1981.

Posner, Richard A., *The Problems of Jurisprudence*, Cambridge: Harvard University Press, 1990.

Richard A. Posner, Erişim Tarihi: 10.12.2019, <https://scholar.google.com/citations?user=M3QoE2MAAAAJ&hl=en>,

Savaş, Vural F., "Hukuk ve İktisat", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 2004, ss. 1-13.

Skop, Martin, Posner Richard A. & Duong, Wendy N., (ed.), *Hukuk ve Edebiyat*, Çev: Hasan Yazıcı, Osman Aydın & Ahmed Alperen Aydın), Kocaeli: Umuttepe Yayınları, 2019.

Sunstein, Cass R. (ed.), *Behavioral Law and Economics*, Cambridge: Cambridge University Press, 2000.

Sunstein, Cass R., (ed.), *Behavioral Law and Economics*, Cambridge: Cambridge University Press, 2000.

Thaler, Richar H., *Akıllı İnsanların Mantıksız Kararları*, Çev: Zafer Akın, İstanbul: Pegasus Yayıncılık, 2019.

Thaler, Richard H., "Doing Economics without Homo Economicus", *Foundations of Research in Economics: How Do Economists Do Economics?*, Ed: S. G. Medema & W. J. Samuels, Northampton, MA: Edward Elgar, 1996, ss. 227-237.

Tollison, Robert D., "Rant Kollama", Çev: Timur Turgay, *Siyaset ve Rant Kollama*, Ed: Coşkun Can Aktan, İzmir: Sosyal Bilimler Araştırmaları Derneği, 2019, ss. 38-60.

Veljanovski, Cento, *Hukuk & Ekonomi*, Çev: Atilla Yayla, Ankara: Liberte Yayınları.

Ek-1: Posner'in Hukuk ve İktisat Yaklaşımı Üzerine Yayınlanmış Başlıca Kitapları

Antitrust Law, (University of Chicago Press, 2001).

Antitrust Law: An Economic Perspective, (University of Chicago Press, 1976).

Antitrust: Cases, Economic Notes, and Other Materials,

(West, 1980), (Frank H. Easterbrook ile birlikte).

Antitrust: Cases, Economic Notes, and Other Materials, (West, 1974).

Economic Analysis of Law, (Little, Brown, 1973).

Economic Foundations of Private Law, (Edward Elgar Publishing Ltd., 2002), (Francesco Parisi ile birlikte).

Economics of Corporation Law and Securities Regulation, (Little, Brown, 1981), (Kenneth E. Scott ile birlikte).

Law and Economics, (Edward Elgar Publishing Ltd., 1997), (Francesco Parisi ile birlikte).

The Collected Economic Essays of Richard A. Posner, 1: The Economic Structure of the Law, (Edward Elgar Publishing Ltd., 2001), (Ed:Francesco Parisi).

The Collected Economic Essays of Richard A. Posner, 2: The Economics of Private Law, (Edward Elgar Publishing Ltd., 2001), (Ed:Francesco Parisi).

The Collected Economic Essays of Richard A. Posner, 3: The Economics of Public Law (Edward Elgar Publishing Ltd., 2001), (Ed:Francesco Parisi).

The Economic Structure of Intellectual Property Law, (Harvard University Press, 2003), (William M. Landes ile birlikte).

The Economic Structure of Tort Law, (Harvard University Press, 1987), coauthored with William M. Landes.

The Economics of Contract Law, (Little, Brown, 1978), (Anthony T. Kronman ile birlikte).

The Economics of Justice, (Harvard University Press, 1981).

Tort Law: Cases and Economic Analysis, (Little, Brown, 1982).

Ek-2: Posner'in Hukuk ve İktisat Yaklaşımı Üzerine Yayınlanmış Başlıca Önemli Makaleleri

"A Positive Economic Analysis of Products Liability Law", 14 *Journal of Legal Studies* 535 (1985), (William M. Landes ile birlikte).

"A Theory of Negligence", 1 *Journal of Legal Studies* 29 (1972).

"Altruism in Law and Economics" 68 *American Economic Review Papers and Proceedings* 417 (1978), William M. Landes ile birlikte).

"An Economic Analysis of Copyright Law", 18 *Journal of Legal Studies* 325 (1989), (William M. Landes ile birlikte).

"An Economic Analysis of Legal Rulemaking", 3 *Journal of Legal Studies* 257 (1974), (Isaac Ehrlich ile birlikte).

"An Economic Analysis of Sex Discrimination Laws", 56 *University of Chicago Law Review* 1311 (1989).

"An Economic Approach to Legal Procedure and Judicial Administration", 2 *Journal of Legal Studies* 399 (1973).

"An Economic Approach to the Law of Evidence", 51 *Stanford Law Review* 1477 (1999).

"An Economic Theory of Intentional Torts," 1 *International Review of Law and Economics* 127 (1981), (William M. Landes ile birlikte).

"An Economic Theory of the Criminal Law", 85 *Columbia Law Review* 1193 (1985).

"Behavioral Law and Economics: A Critique", *Economic Education Bulletin*, (2002) (American Institute for Economic Research).

"Bentham's Influence on the Law and Economics Movement", 51 *Current Legal Problems* 425 (1998).

"Causation in Tort Law: An Economic Approach", 12 *Journal of Legal Studies* 109 (1983), (William M. Landes ile birlikte).

"Economic Justice and the Economist", *Public Interest*, Fall 1973.

"Economics, Politics, and the Reading of Statutes and

Constitutions", 49 *University of Chicago Law Review* 263 (1982).

"Employment Discrimination: Age Discrimination and Sexual Harassment", 19 *International Review of Law and Economics* 421 (1999).

"Gratuitous Promises in Economics and Law", 6 *Journal of Legal Studies* 411 (1977).

"Impossibility and Related Doctrines in Contract Law: An Economic Analysis", 6 *Journal of Legal Studies* 83 (1977), (Andrew M. Rosenfield ile birlikte).

"Joint and Multiple Tortfeasors: An Economic Analysis", 9 *Journal of Legal Studies* 517 (1980), (William M. Landes ile birlikte).

"Law and Economics in Common-Law, Civil-Law, and Developing Nations" 17 *Ratio Juris* 66 (2004).

"Natural Monopoly and Its Regulation", 21 *Stanford Law Review* 518 (1969).

"Oligopoly and the Antitrust Laws: A Suggested Approach", 21 *Stanford Law Review* 1562 (1969).

"Rational Choice, Behavioral Economics, and the Law", 50 *Stanford Law Review* 551 (1998).

"Salvors, Finders, Good Samaritans, and Other Rescuers: An Economic Study of Law and Altruism", 7 *Journal of Legal Studies* 83 (1978), (William M. Landes ile birlikte).

"Sexual Behaviour, Disease, and Fertility Risk," 1 *Risk Decision and Policy* 91 (1996), (Tomas J. Philipson ile birlikte):

"Social Norms and the Law: An Economic Approach", 87 *American Economic Review Papers and Proceedings* 365 (1997).

"Some Economics of Labor Law", 51 *University of Chicago Law Review* 988 (1984).

"Some Economics of Trade Secret Law", 5 *Journal of Economic Perspectives*, (1991), (David D. Friedman & William M. Landes ile birlikte).

"Taxation by Regulation", 2 *Bell Journal of Economics &*

Management Science 22 (1971).

"The Economic Approach to Homosexuality", *Sex, Preference, and Family: Essays on Law and Nature* 173, Ed: David M. Estlund & Martha C. Nussbaum, (1997).

"The Economic Approach to Law" 53 *Texas Law Review* 758 (1975).

"The Economic Epidemiology of Crime", 39 *Journal of Law and Economics* 405 (1996), (Tomas J. Philipson ile birlikte).

"The Economics of Legal Disputes over the Ownership of Works of Art and Other Collectibles", *Essays in the Economics of the Arts* 177 (Ed: Victor A. Ginsburgh & Pierre-Michel Menger, (1996), (William M. Landes ile birlikte).

"The Economics of Trademark Law", 78 *Trademark Reporter* 267 (1988), (William M. Landes ile birlikte).

"The Future of Law and Economics in Europe" 17 *International Review of Law and Economics* 3 (1997).

"The Influence of Economics on Law: A Quantitative Study", 36 *Journal of Law and Economics* 385 (1993), (William M. Landes ile birlikte).

"The Justice of Economics", 1987-1 *Economia delle Scelte Pubbliche* 15.

"The Law and Economics Movement", 77 *American Economic Review Papers and Proceedings* 1 (1987).

"The Law and Economics of the Economic Expert Witness", *Journal of Economic Perspectives*, (1999).

"The New Institutional Economics Meets Law and Economics", 149 *Journal of Institutional and Theoretical Economics* 73 (1993).

"The Political Economy of Intellectual Property Law", (AEI-Brookings Joint Center for Regulatory Studies 2004), (William M. Landes ile birlikte).

"The Positive Economic Theory of Tort Law", 15 *Georgia Law Review* 851 (1982), (William M. Landes ile birlikte).

"The Private Enforcement of Law", 4 *Journal of Legal Studies* 1 (1975), (William M. Landes ile birlikte).

"The Rule of Reason and the Economic Approach: Reflections on the *Sylvania* Decision", 45 *University of Chicago Law Review* 1 (1977).

"The Social Costs of Monopoly and Regulation" 83 *Journal of Political Economy* 807 (1975).

"Theories of Economic Regulation", 5 *Bell Journal of Economics & Management Science* 155 (1974).

"Toward an Economic Theory of Federal Jurisdiction", 6 *Harvard Journal of Law and Public Policy* 41 (1982).

"Utilitarianism, Economics, and Legal Theory", 8 *Journal of Legal Studies* 103 (1979).

"Wealth Maximization and Judicial Decision-Making", 4 *International Review of Law and Economics* 131 (1984).

"Wealth Maximization and Tort Law: A Philosophical Inquiry", *Philosophical Foundations of Tort Law* 99, Ed: David G. Owen, (1996).

"Wealth Maximization Revisited", 2 *Notre Dame Journal of Law, Ethics, and Public Policy* 85 (1985).

"Contribution among Antitrust Defendants: A Legal and Economic Analysis," 23 *Journal of Law and Economics* 331 (1980), (Frank H. Easterbrook & William M. Landes ile birlikte).

"Ronald Coase and Methodology", 7 *Journal of Economic Perspectives*, 197, (1993).

"The Economics of Privacy", 71 *American Economic Review Papers and Proceedings* 405 (1981).